

UN NOU ORDINARI
«SECUNDUM RITUM BARCHINONE»

per JOSEP TORNÉ I CUBELLS

És ben sabut que, malgrat la seva primerenca (dins la península Ibèrica) adopció del ritu romà,¹ la província eclesiàstica Tarraconense va conservar molts elements de l'antiga litúrgia hispànica en el ritual per a l'administració dels sagraments. Els clergues catalans continuaven tenint a mà els vells *manuales* o *ordines* i se'n servien amb llibertat, espigolant-hi en adoptar nous textos. Alexandre Olivar ho explica així: «Allí on el ritu romà es veié obligat a fer més concessions a l'antiga litúrgia indígena del país, fou en les parts de la litúrgia més sentides per la pietat popular, o sigui, en el calendari i en el ritual [...] li costà al poble fidel de renunciar als seus costums rituals, sobretot pel que fa al matrimoni, a l'assistència religiosa i a la unció dels malalts i als ritus funerals. Per altra banda, els llibres romans de tradició més pura es presentaven pobres en aquestes parts de la litúrgia; calgué enriquir-los.»² Fins i tot sembla que, des de les províncies Tarraconense i Narbonesa, molts elements hispànics van passar als rituals de les esglésies gal·logermàniques.³

Un petit quadern manuscrit, donat fa poc a la Biblioteca Episcopal del Seminari de Barcelona, podria ser presentat amb les paraules del pare Adalbert Franquesa en publicar la transcripció del manuscrit 1008 de la Biblioteca de Montserrat: «Se trata evidentemente de un documento del siglo xv y es un testimonio de gran interés para la historia del ritual tarraconense.»⁴

1. Cf. J. VIVES, *Liturgia Romana*, dins *Diccionario de historia eclesiástica de España*, Madrid 1972, vol. II, pp. 1320-1326.
2. Cf. A. OLIVAR, *Supervivències litúrgiques autòctones Catalunya en els manuscrits dels segles XI-XII*, dins *II Congrès Litúrgic de Montserrat*, Montserrat 1967, vol. III, p. 84. Cf. també A. M. FRANQUESA, *Elementos visigóticos en el ritual tarraconense del siglo XVI*, dins *Hispania Sacra*, 11 (1958) 107-123.
3. Cf. H. R. PHILIPPEAU, *Pour un souhaitable ressourcement et complément du rituel de l'agonie et des funérailles*, dins *Ephemerides Liturgicae* 71 (1957) 369-407.
4. Cf. A. M. FRANQUESA, *El ritual tarraconense*, dins *Liturgica 2* (Scripta et documenta 10), Montserrat 1958, p. 294.

El quadernet barceloní consta d'onze fulls de paper de 15 x 11 cm, recentment protegits amb unes elementals cobertes de pergami. El full que falta per completar la dotzena, va ser arrencat, però els altres s'han conservat prou bé i poden ser llegits sense problemes especials, tot i els senyals claríssims d'haver estat molt usats.⁵

Els textos foren escrits en una sola tinta i per una sola mà, sense cap mena de pretensió ornamental o artística. No hi és absent, però, una certa cura de la correcció i de la claredat: ortografia bastant acceptable, anagrames i epígrafs que indiquen els inicis de cada part, etc. La lletra ja és de vers l'any 1500.

El contingut del manuscrit interessa sobretot per a la història de la litúrgia i de la pastoral litúrgica:

- f. 1r Invocació doxològica inicial.
- f. 1v-3v Diverses oracions, antífoes i responsoris per al prevere durant la missa.
- f. 4r *Gloria* sencer.
- f. 4v *Credo* (símbol apostòlic) sencer.
- f. 5r-8v Ritual de l'administració del viàtic segons el ritu de la ciutat de Barcelona.
- f. 8v-9r Ritual de la comunió fora de la missa.
- f. 9r-11r Ritual de la unció dels malalts, també segons el ritu de Barcelona.
- f. 11v «Rúbrica» sobre les meravelloses virtuts d'unes misses votives suposadament revelades a sant Agustí per la Mare de Déu.

Segons aquesta descripció, el quadern apareix com un pràctic vademècum, format a base d'extrets de l'ordinari de la diòcesi de Barcelona, tractats probablement amb una certa llibertat. Tot i que n'està molt a prop, les seves fórmules no coincideixen amb les que conté per al viàtic l'esmentat manuscrit 1008 de Montserrat, ni tampoc amb les de l'ordinari barceloní imprès l'any 1501.

Els textos dels quatre primers fulls no són fora de lloc, perquè com explica Franquesa, «els nostres rituals ofereixen també un interessant eucologi per a les pregàries que el sacerdot deia en privat durant la celebració de la santa Missa: en el principi, en l'ofertori i en la comunió».⁶

Ara bé, on la lectura del manuscrit es fa més suggestiva és en les admonicions i les interrogacions sobre la professió de fe, on s'empra àmpliament el català. En concret, val el que Franquesa ja féu remarcar dels

5. Cf. FRANQUESA, *El ritual tarraconense*, p. 254.

6. A. M. FRANQUESA, *Particularismes catalans en els rituals*, dins *II Congrés Litúrgic de Montserrat*, vol. III, Montserrat 1967, p. 99. Aquest article dona l'estructura més habitual dels ritus per a l'administració de la comunió fora de la missa i del viàtic. Pel que fa als elements del ritu de la unció dels malalts, l'autor els descriu en l'article *Elementos visigóticos* esmentat més amunt.

rituals impresos del segle XVI: «En l'administració de l'Eucaristia fora de la missa hi ha tot un interessantíssim ritual en català. També en la comunió en forma de viàtic es troben moltes exhortacions i intervencions en llengua vulgar [...]. Totes les exhortacions de la unció dels malalts són naturalment en llengua vulgar.»⁷

I no és tan sols l'aspecte lingüístic el que mereix atenció, sinó també els indicis d'un bon sentit catequètic i pastoral en l'administració dels sacraments, i la viva imatge dels fonaments de la pietat popular, que reflecteixen els textos. Per concretar això amb un sol exemple, val la pena notar les referències litúrgiques en l'exposició de la doctrina de la fe: els articles del credo sobre la humanitat de Jesucrist es posen en relació amb les festes que els celebren (l'Encarnació, Nadal, Dijous i Divendres sants, Pasqua, Ascensió).⁸

La publicació del manuscrit de la Biblioteca Episcopal del Seminari de Barcelona ofereix un altre antic testimoni per a l'estudi de la variada tradició del ritual tarraconense. Els seus diversos testimonis solen compartir unes mateixes estructures, però cadascun d'ells és ple de peculiaritats.

En la transcripció s'han seguit les normes habituals per als escrits catalans antics: respecte absolut de les incorreccions ortogràfiques del text; regularització de la puntuació, la separació de paraules i l'ús de majúscules; resolució de les abreviatures i addició d'accents, guions i punts volats.

<ORDINARIUM SECUNDUM RITUM BARCHINONE>/f.1/

- 1 Sanctissime Trinitati et individue Unitati, Unigeniti Domini nostri Jhesucristi crucifixi humanitati et beatissimi virgini Marie fecunditati sit sempiterna gloria ab homni creatura per infinita seculorum secula. Amen. /f.1^v/
- 2 Hunc humiliat et hunc exaltat, quia calix in manu Domini vini meri, plenus mixto. Et inclinavit ex hoc in hoc, verumtamen fex eius non est exinanita, bibent omnes peccatores terre ex latere Domini.⁹ /f.2/
- 3 Ex latere Domini nostri exivit Sangis et aqua exisssse peribentur: ideo utrumque pariter comissemus in nomine Patris et Fi...¹⁰

7. A. M. FRANQUESA, *Particularismes catalans*, pp. 92-94.

8. Cf. els f. 6r-8r (núm. 26, 27, 28, 30, 31, 35).

9. Salm 74, 8-9. Cf. J. A. JUNGSMANN, *El Sacrificio de la Misa* (Biblioteca de Autores Cristianos 68), Madrid 1951, p. 701. Aquesta obra dona moltes referències sobre l'origen de les fórmules. La major part de les relatives a les províncies Tarraconenses i Valentina que esmenta provenen de la història del missal romà del P. J. B. Ferreres.

10. Cf. *Missale mixtum* PL 85/527. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio* p. 699.

- 4 Grata sit tibi, Domine, hec oblatio quam tibi offerimus pro nostris delictis et pro Ecclesia tua sancta catholica. Per Christum...¹¹
- 5 Offerimus tibi, Domine, calicem salutis perpetue, deprecamur quod clemenciam tuam ut ante conspectu divine magestatis tue cum odore suavitatis ascendat. Per Christum...¹²
- 6 Dextera Dei Patris omnipotentis benedicat hec dona sua. Per Christum...¹³
- 7 In tuo conspectu, quesumus Domine, nostra munera tibi sint placita et tibi semper placere valeamus. Per Christum...¹⁴
- 8 LAVABO. In spiritu humilitatis et in animo contricto suscipiamur a te, Domine, et sic fiat sacrificium nostrum ut placeat tibi, Domine Deus. Per Christum...¹⁵
- 9 Obsecro vos, fratres, orate pro me ad Dominum, ut meum sacrificium et vestrum pariter placabile fiat ei. Per Christum...
- 10 Suscipiat Dominus Jhesuchristus sacrificium de manibus tuis et dimittat tibi omnia peccata tua. Per Christum.¹⁶ /f.2v/
- 11 Descendat, quesumus, Domine, Spiritus Sanctus tuus super hoc altare tuum, qui hec munera magestati tue oblata benedicendo benedicat, sanctificando sanctificet et sumencium corda dignanter emundet. Per Christum...¹⁷
- 12 BENEDICTIO PREDICATORIS. Coroboret Dominus sesum et labia tua, ut recte pronuncies nobis eloquia sancta sua, et benedicat tibi.¹⁸
- 13 Lavabo inter ignocentes manus meas et circundabo altare tuum, Domine, ut audiam voCem laudis et enarrem universa mirabilia tua.¹⁹
- 14 Domine Jhesuchriste, Filii Dey vivi, qui ex voluntate Patris cohope-rante Spiritu Sancto per mortem tuam mundum vivificasti, libera me per hoc sacraficium Corporis et Sanguinis tui ab omnibus inquinamentis meis et ab universis peccatis meis, et fac me tuis obedire mandatis et a te numquam in perpetuum separari, Salvator mundi, qui cum eodem Patre in unitate eiusdem Spiritus Sancti Deus, qui vivis etc.²⁰ /f.3/
- 15 Corpus Domini nostri Jhesuchristi, quod ego indignus accepi, et sanctus Sanguis eius, quem potatus sum, inhereat in viceribus meis et non veniat mihi ad iudicium neque ad condemnacionem, set ad

11. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, p. 689.

12. Cf. *Missale mixtum*, PL 85/528. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, pp. 689-690.

13. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, p. 706.

14. Cf. *Missale mixtum*, PL 85/527. Cf. JUNGSMANN, *El sacrificio*, p. 688.

15. Daniel 3, 39-40. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, p. 685.

16. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio* pp. 723-730.

17. P. BRUYLANTS, *Les oraisons du Missel romain*, Lovaina 1952, vol. II, núm. 198. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, p. 706.

18. Cf. *Missale mixtum*, PL 85/528.

19. Salm 25, 6-7. Cf. *Missale mixtum*, PL 85/529.

20. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, pp. 1048-1054.

- salutem et redemcionem anime mee et animabus omnium fidelium christianorum vivorum et defunctorum²¹
- 16 Placeat tibi, Sancta Trinitas, obsequium servitutis mee et presta, ut hoc sacrificium, quod oculis tue magestatis indignus obtuli, tibi sit acceptabile mihi que et omnibus pro quibus illud obtuli, Te miserante, propiciabile, qui...²²
- 17 Levita Laurensius bonum opus operatus est, quia per signum Crucis secos iluminavit, tesaurus Ecclesie dedit pauperibus, iusticia eius manet in seculum secc... Glario Patri et cetera. /f.3v/
- 18 VR. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.
RS. Et salutare...
Domine, exaudi oracionem meam.
RS. Et cla<mor>...
Dominus vobiscum. Oremus.
Exaudi nos, Domine sancte Pater omnipotens eterne Deus, et mittere digneris sanctum angelum tuum de celis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet et defendat omnes abitantes vel convenientes in hac aula sancta tua. Per Christum Dominum nostrum.²³ /f.4/

JHS

- 19 <G>loria in excelcis Deo et in terra pax... etc. /f.4v/
- 20 <C>redo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem celi et terre, visibilium omnium et invisibilium, et in...etc. /f.5/

†JHESUS CHRISTUS†

SEQUITUR FORMA SIVE MODUS TRADENDI SACRATISSIMUM CORPUS CHRISTI
INFIRMIS SECUNDUM RITUM CIVITATIS BARCHINONE

- 21 *Primo in ingressu domus infirmi dicat minister huius sacramenti: Pax huich domui et omnibus habitantibus in ea et egredientibus. Deus misereatur nostri etc.*
VR. Asperges me Domine ysopo et mundabor, laliabis etc.²⁴ *Et aspergatur aqua benedicta super infirmum et reliqua.*
Ostende nobis Domine misericordiam tuam. Domine exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. OR. Exaudi nos Domine Sancte Pater.²⁵

21. Cf. *Missale mixtum*, PL 85/567. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, pp. 1063-1066.

22. Cf. JUNGSMANN, p. 1160.

23. Les fórmules del f. 3v són les previstes per a la benedicció inicial en l'administració del viàtic (*vid.* f. 5r). Pràcticament tots els rituals tarraconenses impresos les reproduïxen, i ja es trobaven en els sacramentaris catalans del segle XI: Cf. A. OLIVAR, *Sacramentarium rivipullense* (*Monumenta Hispaniae Sacra, Serie Liturgica 7*), Madrid Barcelona 1964, núm. 1784, i *El sacramentario de Vich* (*Monumenta Hispaniae Sacra, Serie Litúrgica 4*), Barcelona 1953, núm. 1443.

24. Salm 50,9: «laliabis» per «lavabis».

25. Cf. f. 3v (núm. 18).

- 22 *Hiis dictis salutet infirmum sub hoc modo:*
 Sènyer²⁶ madona, nostre Senyor sia ab vostra ajuda. Veus ací lo Salvador de tot lo món, que per sa acostumada clamència vos ve a visitar, vehent que vós per vostra necessitat a El no podeu hanar. Feuli gràcias de la sua visitació he siplicant-lo que per la sua visitació Ell vos dó salut de ànima he de cors, e virtut de paciència vostre trebal e afany. Amén.
- 23 *Postea dicat: /f.5v/*
 Recordeu-vos algunes cosses que volgueseu dir en fet de confessió? Si diu «hoch», *audiat ipsum ad libitum*. Si diu «no», *tum dicat*: Per tant que vós pus dignament e meritòria pugau rebre o adorar lo sant preciós Cors de Jhesucrist, així com és de loable costum, fareu la confessió general dels pecats venials, suplicant la pietat divina vos vulla perdonar los mortals.²⁷ dient axí: «Yo peccador o peccadora me confés a nostre Senyor etc.»
- 24 *Postea dicat: «Misereatur tuy omnipotens etc. Oremus Absolucionem et remissionem etc.»²⁸*
 Per la general confessió que feta aveu, dieu en nom de penitència: «Jhesu, Filli Dey vivi, misserere mey», o en romans per millor entendre.²⁹
- 25 *Aprés prenga la creu de la custòdia e, si's vol, amb mà cuberta al alla del sobrepalís, mostrant aquela al dit malalt³⁰ dient-li:*
 Sènyer o madona, veus ací figura o semblança de aquella sanctíssima Creu en la qual lo nostro Salvador e Mestre Jhesuchrist a volguda prendre mort e paciò, e ascampar la sua presiosa Sanch /f.6/ per rembre vós e tot lo humanal linatge de poder del dimoni, ajaula contínuament en vostra memòria suplicant nostre Senyor Déu que per mèrits de aquella vos faça digne della sua glòria. E ateneu les paraules que yo us diré per las qualls vos enterogaré dels artiche de la sancta Fe catholica pertanyens a la humanitat santa del Fill de Déu³¹, los qualls vós com a faell christià deveu creure fermement, com aquells qui són fonament de nostra salvació.
- 26 Primerament vós deu creure fermament que Déu lo Parre, veent natura humana en via de perdició per lo pecat de nostre pare Adam,
26. Aquest mot sol aparèixer abreujat, però als f. 7v i 8v (núm. 35 i 37) es troba sencer, i encara que també consta al manuscrit la forma «Senyor», aquesta es reserva per a Déu. El copista oblidà la conjunció «o» abans del mot següent.
27. Noteu que la confessió sacramental sembla reservada als pecats mortals.
28. Cf. JUNGMAN, *El Sacrificio*, pp. 386-390.
29. Marc 10,47; Lluc 18, 37. Estimar que els fidels entenguin és indici de sensibilitat pastoral.
30. L'adoració de la santa Creu ja era prescrita en el pontifical de la cúria romana al segle XIII: Cf. M. ANDRIEU, *Le pontifical romain au Moyen-Âge*, vol. II (Studi e Testi 87) Città del Vaticano 1940, p. 493.
31. Distribuïts els articles del símbol entre els relatius a la humanitat o a la divinitat de Jesucrist, la professió dels primers es reservava per al viàtic i la dels segons per a la unció dels malalts.

mogut per sa gran pietat he misericòrdia tramès la segona persona de la Santa Trinitat, ço és, Déu lo Fill, del cell en terra per prendre cranch³² humana en lo ventre virginal de la verge Maria,³³ la qual lo concebé per obra del Sperit Sant per tal dia com representa lo dia de nostra Dona de March. Crehets-ho vós així?

Credo.

- 27 Segonament deveu creure fermament que per tal /f. 6v/ nit com la nit de Nadal Jeshucrist, Fill de Déu, Salvador nostre, volgué nèixer ver Déu e ver hom del ventre virginal de la gloriosa verge Maria, e ella stant verge ans del part e après lo part³⁴ Crehets o no així?

Credo

- 28 Terçament deveu creure fermament que per tal jorn com representa lo dia del Divendres sant, Jhesucrist, Fill de Déu, Salvador nostre, se noch per nos humiliar prenent mort e passió en l'arbre de la santa vera Creu, sogons en aquesta podeu veure e contemplar endepint en figura, e açò per rehembre vós e tot lo humanal linatge de poder del dimoni. Crehets-ho vós així?

Credo

- 29 Quartament deveu creure fermament que saparada la sua santíssima ànima del seu sagrat cors, unida ab la santa divinitat develà baix en los inferns e trach-ne nostre pare Adam, nostra mara Eva, los sants patriarches e prophetes, e finalment tots aquells que justa e ferma speranza avien gude en lo seu sant adveniment. Crehets-ho vós així?

Credo

- 30 Cinquenament deveu creure bé e fermament que per tal dia com és lo dia sant de Pascua, que es lo tercer jorn après la sua preciosa mort e passió, Jhesuchrist, /f.7/ Fill de Déu, Salvador nostre, resucità de mort a vida, ver Déu ver hom, ab cors glorificat, immortal e impassible. Crehets-ho vós així?

Credo

- 31 Sisenament deveu creure fermament que per tal dia com és lo dia de la Acenssió, que és lo quarentè jorn après la sua resurrecció, Jhesuchrist, Redemptor nostre, se'n pujà alt en los cels a vista dels seus apòstols e dexebles, e sech-se a la dreita part de Déu lo Pare, ho hon està e he regna ab plenitud de glòria. Crehet-ho vós així?

Credo

- 32 Setenement e final sou tengut de creure fermament que per tal dia com serà lo dia del juy, Jhesuchrist, Fill de Déu, Salvador nostre, vendrà resucitar los bons e los mals, tots resussitats en aquella carn de què són stats creats e formats, donant als bons per remuneració

32. «Cranch» per «carn».

33. Escrit sobre la línia i ratllat: «açò per obra del Sperit Sant».

34. Cf. Símbol del xvi Concili de Toledo: DS 571.

la vida eternal, condemnat los mals per punició al foch infernal. Crehets-ho vós així?

Crede

- 33 Crehets vós donchs que Jhesuchrist, Salvador nostre, haje remut tot lo món en l'arbre de la santa vera Creu?

Mossèn, hoch.

Ara, en memòria e honor de aquella, adorareu Jhesucrist en aquesta, dient així: «Ador-te, Senyor, e benehech-te etc.»³⁵

- 34 *Hiis finitis querat ab infirmo si est dispositus ad recipiendum Corpus Christi videlicet si inpendere vomitu /f.7v/ vel urgente tussi vel aliud. Et si sich est, faciat eum adorare tantum. Ubi autem sit dispositus ad recipiendum dicat ei antequam recipiat hac exortacionem:*

Sènyer o madona, per tant que pus dignament vos pugau aparellar alla recepció de aquest Sant Sagrament ab cor liberal, deveu perdonar totes enjúries o greuges qui us sien fets per quallsevulla persones. Axí matex per humiliar vós meteix a nostre Senyor Déu demanareu perdó a totes persones, que per vós sien stades offeses. E axí que en loch dels absents demanareu perdó als que són ací presents, dient: Senyós e dones, suplich-vos me vullau perdonar, si enugts o greuges vos he fets.

- 35 *Hoch facto lavet digitos cum aqua et cum maxima reverencia sustermet Corpus Domini de custodia et presentet illud infirmo dicens:*

Sènyer o madona, veus ací lo sant preciós Cors de Jhesuchrist, lo qual per son infinit poder e per nostra redempció ha complits aquels sants misteris, dels quals yo us he enterrogat en los artiches precedents, en los quals segons se pertany de fael christià vós haveu confesat o atorgat per Pare he Redemptor de la vostra ànima, suplicau-lo devotament que en remissió de vostres peccats e en salvació de aquella lo /f.8/ pugau comunicar e rebre. E per fortificació del que és ja dit, deveu creure fermament que com lo prevera ve en l'altar per celebrar la santa Missa e en aquella li és aministrada una hòstia o moltes, que són de pa meterial, tal com és aquel del qual nosaltres prenem cascun jorn sustentació corporal, e com lo prevere, just o peccador,³⁶ ab intenció de consegrar, hi a dites aquelles santes divinals paralles, les quals Jhesuchrist, Salvador nostre, dix lo dijous de la Cena, quant instituí lo sant Sagrament de l'altar, que per virtut e afficàcia de aquelles santes e divinals paraules aquella sustància de pa material és convertida e transsustenciada³⁷ en ver Cors preciós de Jhesuchrist. Crehets-ho vós així?

Crede

35. Sobre l'adoració de la Creu abans de la comunió. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, pp. 404-405.

36. Més que contra els coetanis Hus i Wycleff, això sembla combatre els errors de valdesos i espirituals franciscans, no pas desconeguts a Catalunya. Cf. DS 793 i 914.

37. Cf. IV Concili del Laterà: DS 802.

- 36 Crehets vós aver per Aquest salvació e redemció?

Hoc.

E si Ell vos ajuda en la present necessitat vostra, donant-vos sanitat e dispositió de esmenar vostra vida, fareu penitència de vostres peccats?

Mossèn, hoch.

Ara ab aquesta intenció e fe yo.l vos liure. Emperò digau aquestes santes paralles: «In manus tuas Domine» etc.³⁸ «Domine non sum dignus...»³⁹

- 37 *Et sic tradat ei Corpus Domini cum reverentia et procuret ei cum aqua vel vino abluatur ab infirmi, taliter quod nihil remaneat de Corpore in hore sive dentibus ipsius infirmi. Postea dicat ei evangelium secundum Lucam quod est breve videlicet: «Fatum est autem dum loqueretur Jhesus ad turbas etc.»⁴⁰ Postea oferat infirmus lumen in candela vel cereo oferendo animam suam Deo. Postea dicatur ipsi infirmo: /f.8v/ Sènyer o madona, aconsolau-vos ab nostre Senyor Déu, faent-li gràcias com vos ha dada dispositió de confessar vostres peccats e defaliments, e de rebre o adorar lo sant Cors preciós de Jhesuchrist, placi-li que us ho aja atorgat ab creyximent de virtuts e bones obres, e a disminució de vostres culpes. Amén. E plàcie-us haver devoció e voluntat en demenar e requerir aquell sagrament de la extrema Unció, si la necessitat vostra ho requeria, car per aquell aconseguireu moltes gràcies e prerogatives spirituals e corporals en l'esguart de nostre Senyor Déu. E ab tant Ell vos tinga en sa guarda. Amén.*

SEGUEx-SE LA FORMA DE DONAR A COMBREGAR A ALGÚ QUE ÈS EN SANITAT

- 38 Pertant que vós pus dignament he meritòria puguau rebre lo preciós Cors sant de Jhesuchrist, fareu la confessió general dels pecats venials, suplicant la pietat divina vos perdó los mortals, e direu així: «Yo peccador me confés a nostre Senyor Déu etc.»
«Misereatur tuy omnipotens Deus etc. Oremus. Absolucionem et remissionem etc.»⁴¹
- 39 *Direu en nom de penitència: «Jhesus, fill de Daviu, ajes mercè de mi»⁴² vel aliter secundum quod placuerit ipsi ministro. Postea cum reverentia et devote extrahat Corpus Christi de custodia et presentet ipsi penitenti dicens:*
Sènyer o madona, veus lo preciós Cors de Jhesucrist. Suplicau-lo que us faça /f.9/ digne que a salut de la vostra ànima a plena remissió de vostres peccats lo pujau rebre.

38. Salm 30, 6; Lluc 23, 46.

39. Mateu 8, 8; Lluc 7, 6-7.

40. Lluc 11, 27-28.

41. Cf. el f. 5v (núm. 23 i 24).

42. Marc 10, 47; Lluc 18, 38. «Fill de Déu viu» traduiria més exactament la fórmula llatina (f. 5v núm. 24), però la lectura és clara.

E per tant que pus dignament e devota lo pujau rebre e comunicar, direu aquestes devotes paraules: «Senyor en les tues preciosses mans coman lo meu sperit, qui m'has remut, Déu de veritat. Senyor, yo no só digne que Tu entres dins mon cubert, mas digues-ho de paraula e serà feta salva la mia ànima.⁴³

«Corpus Domini nostri Jhesu Christi custodiat te et perducat ad vitam eternam. Amen»⁴⁴

- 40 *Après diga-li lo evangeli de sant Lluch «ut supra»⁴⁵ e exorte'l a fer gràcies a nostre Senyor Déu «de beneficio recepto» e conservar-lo en estement de gràcia guardat-lo de peccat mortal.*

QUOMODO ADMINISTRATUR SACRAMENTUM EXTREME UNCTIONIS INFIRMIS
SECUNDUM RITUM BARCHINONE. SEQUITUR ORDO.

- 41 *Primo minister huius sacramenti moritus superpellicio cum stola recedens ab ecclesia cum alis presbiteris incipiat psalmos penitenciales et prosequatur illos donech veniat ad domum infirmi, et intrando domum dicat: Pax huich domui cum ceteris ordinatis in tradicionem Eucharistie⁴⁶ Et positus ante infirmum dicat psalmum Deus in adiutorium meum etc,⁴⁷ cum oratione ibidem ordinata, ut patet in ordinario. Et hiis finitis salutet infirmum exortando per hunch modum vel alium:*

Sènyer o madona, nostre Senyor Déu sia en vostra ajuda. Prech-vos ajau bona paciència en lo trebal e affany en què lo dit /f.9^v/ Senyor vos ha possat, e conformau la vostra voluntat ab la sua, car axí aconseguireu gran mèrit a disminució de la pena, disposició e facilitat ha obtenir la sua glòria. Plàcia-li per sa mercè que us ho vulla atorgar. Amén.

- 42 *Ara sènyer, nosaltres som venguts per administrar lo sacrament de la extrema Unció. Plau a vós que us sia liurat?*

Mossèn, hoch.

E recordar-vos hi heu algunes cosses que volgueseu dir en confessió? *Si diu «hoch», audiat ipsum ad libitum. Si diu «no»:* Ara, per tant que pus dignament pugau rebre la virtut de aquest sant sacrament, fareu la confessió general dels peccats venials, per ço que nostre Senyor Déu vos perdó los mortals, dient axí: «Yo peccador etc.»

Oremus. Absolucionem etc.⁴⁸

- 43 *Hiis completis dicat sibi:*

Sènyer o madona, segons és de l'orde e exigència de aquest sant sa-

43. Versió catalana de les dues fórmules donades per al viàtic en llatí Cf. el f.8 (núm. 36).

44. Cf. JUNGSMANN, *El Sacrificio*, p. 1102.

45. Lluc 11, 27-28. Cf. el f.8 (núm. 37).

46. Cf. el f. 5 (núm. 21).

47. Cf. Salm 69.

48. Cf. el f. 5v (núm. 23 i 24).

- grament, nosaltres invocarem la Santíssima Trinitat, Pare, Fill e Sant Sperit, tres persones e un Déu, al qual suplicarem devotament vos perdó vostres peccats e defaliments, e preservant-vos de tot perill e dan spiritual e corporal, vos faça merèxer la sua beneyta glòria. E per tant que aquesta pregària e gràcia puxam millor ab Ell impetrar, metrem-hi per migencera e entercessora la gloriossa verge Maria e los sants àngels e archàngels, apòstols, matis, vèrgens, confessors e continents, e finalment tota la cort celestial de paradís. Perquè axí com nosaltres los invocarem, axí. Ils ajau en molta devoció, suplicant-los ells vos impetren de la divinal clemència ço qui sia pus /f.10/ profitós a la salut de la vostra ànima. Amén.
- 44 *E proceyt a la letenia, e dita ab los versos e oracions posades en lo ordinari, lo dit ministre prengua la creu reverentment e aquella mostrand al pacient digua-li axí:*
 Sènyer o madona, veus ací figura e semblança del arbre de la santa vera Creu, en la qual Jhesuchrist, Fill de Déu. Salvador nostre, ha volguda pendre mort e passió per redemptió nostra e de tot lo humanal linatge, aiaua-la en contínua memòria e devoció, suplicant a nostre Senyor Déu que per mèrits de aquella vos perdó vostres peccats he us faça merexedor de la sua glòria. Amén.
- 45 Are sènyer, ateneu bé: Quant vos fonch administrat lo sant preciós Cors de Jhesuchrist, vós fos enterrogat e informat dels articles de la santa Fe cathòlica pertanyents a la humanitat santa del Fill de Déu. Ordinació és de santa mare Església, que en aquest sagrament vós siau enterrogat e informat de aquells articles, que.s pertanyen a la santíssima divinitat,⁴⁹ los quals yo us diré e vós aquells devotament scoltant respondreu afirmetivament, axí com se pertany de fel christià.
- 46 E vós creheu la persona de Déu lo Pare e en la persona de Déu lo Fill e en la persona del Sant Sperit?
 Credo
 Creheu vós que questes tres persones són un Déu omnipotent, una essència, un poder e un voler?
 Credo
 Creu vós que Déu gloriós ha creat lo cel e la terra, e totes /f.10v/ les cosses visibles e invisibles?
 Credo firmiter
- 47 Creheu vós que per virtud divina, migançants los sagraments de santa mare Església, tots christians ver penitents e units en la fe aconseguenquan remissió de lurs peccats?
 Credo
 Creheu que per potència e virtud divinal vós e tota humana creatura lo dia del juy ha a resucitar, per recuperació de la pròpia ànima

49. Cf. el f. 6r (núm. 26-32).

en aquella carn e ossos de què sou format e creat, e rebre generalment guardó e retribució del bé e mal, que fet en aquesta present vida?

Credo

- 48 Perdonau de bon cor e voluntat a tota persona que us haje offès, per tant que nostre Senyor Déu piadosament perdó a vós?

Volo

Creheu fermement que per la mort e passió sostenguda en l'arbre de la santa vera Creu per lo nostre Redemptor e Mestre Jhesucrist vós e tot lo món és stat remut?

Credo firmiter

- 49 Ara en memòria e veneració de aquella adorareu Jhesuchrist en aquesta, dient axí: «Ador-te, Senyor, e beneech-te etc.»

- 50 *Post hech procedatur ad uncionem quinque sensum, videlicet, occulorum, aurium, oris, nari et manuum (intellectorum sub hac dictia: Vagot)⁵⁰ et eciam ungantur pedes et pectus dicendo in quolibet membro uniendo: «Per istam sanctam Uncionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quicquid pecasti per visum»⁵¹ et sic de ceteris etc.*

- 51 *Hiis finitis dicatur oraciones posite in ordinario usque in fine, et dicto /f.11/ evangelio et facta oblatio exortetur eum ad gratiarum accionem Creatori porrigendam, quia ex mera bonitate et clemencia contulit sibi spacium et facultatem recipiendi omnia ista tria sacramenta,⁵² de quorum recepcione non est dubium quam receperit remicionem culpe et augmentum gracie, et sich perseveret in bono proposito conservando statum gracie, ut sic perveniat ad statum felicitatis eterne. Amen. Deo gracias. /f.11v/*

AQUESTA RUBRICA DEJÚS SCRITA ÉS STADA TRETA DE LA LIBRERIA
DE SANTA MARIA DE ARACELI⁵³

- 52 Aquestes V misses dejús scrites foren revelades en somnis al gloriós mossèn sent Agustí, e açò per la sagrada verge Maria, he an tal propietat que tota persona que les faça dir dignament, sens nengun migà guanyarà M dies de perdó e d'altra part traurà la ànima de son pare o de sa mare o parent o amich, que sie en terres stranyes, si és en alguna tribulació, prestament serà desliurat he tornarà en sa terra, si és viu, he, si és mort, de continent serà vist em sompnis, he si qualsevulla persone que sia posada en tribulació alguna o en ira de senyor o en càrcer, faent-las dir ab bona devoció tantost serà

50. Clau mnemotècnica: VAGOT vol dir *Visus, Auditus, Gustus, Odoratus, Tactus*.

51. Cf. M. ANDREU, *Le pontifical romain au Moyen-Âge*, vol. I (Studi e Testi 86) Città del Vaticano 1938, p. 267.

52. Es refereix a la penitència, eucaristia i unció dels malalts.

53. Cf. J. B. FERRERES, *Historia del misal romano*, Barcelona 1929, pp. 350-376.

desliurada he confirmada en gràcia, e no morà a mala mort ni de pestilència, he és necessari que lo prevere que les dirà o celebrerà, que sia pur he net de peccat,⁵⁴ he digue tots dies los set psalms penitencials ab la letania doble, abans que celebre; he quant celebrerà, que celebre ab gran solemnità, ço és ab Gloria in excelsis he lo Credo, axí com se pertany. He a la fi de les misses, que digua los evangelis següens, ço és: Missus est angelus Gabriel, he l'autre: Cum natus esset Ihesus in Batlem, etc⁵⁵ He són aquestes les misses que.s seguexen, scilicet: La primera és de la Visitació de la verge Maria; la segó és de la Purificació; la terça és de la Anunciació; la quarta és de la Na[tivitat]...

54. Aquesta condició, juntament amb la infal·libilitat dels seus efectes, manifesta prou la deficient «teologia» d'aquesta sèrie de misses.

55. Lluc 1, 26 i s., i Mateu 2, 1 i s.